

«Ο άρτος, ο οίνος, ο τρόπος»

[Ορθοδοξία](#) / [Σοφία και Λόγος](#)

[Ιερομόναχος Χρυσόστομος Κουτλουμουσιανός](#)

Ο άρτι αφιχθείς αρχαίος φόβος μιας πανδημίας προκάλεσε γόνιμες συζητήσεις μεταξύ εκκλησιαστικών ελλογίμων και θεολόγων ανά τον κόσμο. Διατυπώθηκε η θέση ότι μία νόσος μπορεί να μεταδοθεί μέσω του τρόπου μετάδοσης της θείας κοινωνίας. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι τα ίδια τα τίμια δώρα έχουν την ιδιότητα μετάδοσης παθογόνων μικροοργανισμών: ο άρτος ως σώμα του Χριστού, εφόσον κατ' ουσίαν δεν μεταβάλλεται και διατηρεί τις φυσικές του ιδιότητες, όχι μόνο υπόκειται στη φθορά αλλά μπορεί να μεταδώσει τοξικούς ιούς. Μάλιστα επιχειρήθηκε χριστολογική θεμελίωση του θέματος: το ίδιο το ανθρώπινο σώμα του Χριστού είναι φορέας μικροοργανισμών, τα οποία μπορούν να μας βλάψουν. Αυτοί άλλωστε δεν αποτελούν κακό, διότι τίποτε κακό δεν υπάρχει στη δημιουργία.

Στο πλαίσιο αυτό ίσως φανούν χρήσιμα τα παρακάτω στοιχεία, που μπορεί κάποιος να αντλήσει από τα έργα των αγίων Πατέρων.

Βεβαίως δεν υπάρχει κανένα κακό στη δημιουργία. Καμιά μορφή ζωής, ακόμη και οι φυσικές καταστροφές, δεν μπορούν να θεωρηθούν κακό, διότι κακό είναι μόνο ό,τι μας απομακρύνει από τον Θεό. Υπάρχουν όμως τα αποτελέσματα της προσωπικής αμαρτίας, όπως για παράδειγμα ένα επικίνδυνο εργαστηριακό υβρίδιο, καθώς και τα αποτελέσματα της αρχέγονης πτώσεως, η φθορά και ο θάνατος, στα οποία υποτάχθηκε ο άνθρωπος. Όμως η ενσάρκωση του Θεού φέρνει κάτι καινούργιο στον κόσμο.

Ας κάνουμε μια παρένθεση, για να δούμε τί πιστεύουμε για τα τίμια δώρα της Θ. Λειτουργίας. Πιστεύουμε ότι απλώς συμβολίζουν την παρουσία του Χριστού, όπως δέχεται γενικά ο Προτεσταντισμός; Στην περίπτωση αυτή ο άγιος άρτος πρέπει να δίνεται σε ειδικά αποστειρωμένα σακουλάκια, και το τίμιο αίμα συσκευασμένο με πιστοποίηση. Αν, πάλι, τα τίμια δώρα είναι κατ' ουσίαν Χριστός, σύμφωνα με την ρωμαιοκαθολική αντίληψη περί μετουσίωσης, τότε φθάνουμε είτε στη λατρεία του άρτου είτε στην απιστία, εφόσον και ο άγιος άρτος μπορεί να αλλοιωθεί.

Οι Έλληνες Πατέρες μιλούν για “μεταβολή” των υλικών στοιχείων. Ούτε απλά συμβολική λειτουργία ούτε μετουσίωση. Η μεταβολή αυτή δηλώνει τον καινό τρόπο υπάρξεως που κομίζει η ένσαρκη φανέρωση του Θεού. Θα πρέπει εδώ να λάβουμε υπόψιν την πατερική διάκριση μεταξύ του **λόγου** της φύσεως και του **τρόπου** της υπάρξεως, διάκριση χρήσιμη για μια ορθόδοξη κατανόηση του μυστηρίου του Χριστού (1).

Τη διάκριση αυτή τη χρησιμοποιούν οι Πατέρες για να ερμηνεύσουν τα θαύματα του Θεού στην ιστορία. Όταν ο Θεός παρεμβαίνει για να τελέσει ένα θαύμα, δεν μεταβάλλει τη φύση των κτισμάτων – τον λόγο τους – αλλά καινοτομεί τον τρόπο, με τον οποίον η φύση τους ενεργεί, προκειμένου να εκπληρώσει τη θεία οικονομία. Ο τρόπος καινοτομούμενος σημαίνει φύση που λειτουργεί πέρα από τον “θεσμό” της, πέραν των ορίων της, μεταθέτοντας τον άνθρωπο “προς έτερον είδος ζωής”, όπως για παράδειγμα ο Νώε μπορούσε να μένει αβλαβής ανάμεσα σε άγρια θηρία, ή όπως άγιοι περπάτησαν πάνω στο υγρό στοιχείο.

Κορύφωση των θείων παρεμβάσεων είναι η ενανθρώπιση. Το μυστήριο που λαμβάνει χώρα στον ένσαρκο Λόγο είναι η αδιάρρηκτη ένωση της θείας και της ανθρώπινης φύσεως. Η ένωση αυτή σημαίνει ότι η ιδιότητα της μιας φύσεως γίνεται ιδιότητα της άλλης, όπως ένα ξίφος που ενώνεται με τη φωτιά γίνεται φωτιά, και την ίδια στιγμή η φωτιά αποκτά λεπίδα. Η ανθρώπινη φύση παραμένει ακέραιη, ενώ ο τρόπος τού είναι της καινούργειται. Γι' αυτό και ο Χριστός γεννάται “θεϊκώς” και “ανθρωπικώς”, δηλ. κυοφορούμενος από μητέρα, αλλά χωρίς φθορά και ωδίνες. Δεν υποτάχθηκε στη φύση, δεν την κατήργησε, αλλά την κατέστησε “έτερον μυστήριο”. Η ανθρώπινη φύση του Χριστού ενεργεί με θείο τρόπο. Και ενεργεί με θείο τρόπο διότι κατέχει το πλήρωμα της άκτιστης θείας ενέργειας. (2)

Τούτο εφαρμόζεται και στην ερμηνεία της θείας Ευχαριστίας. Και εδώ καινοτομείται η φύση των υλικών στοιχείων (άρτου και οίνου). Δεν μεταβάλλεται ο λόγος/ουσία τους, ούτε οι φυσικές τους ιδιότητες, αλλά μεταβάλλεται ο τρόπος. Ακριβώς όπως στον Χριστό κάθε τι ανθρώπινο έχει τον υπέρ φύσιν τρόπον, αφού η

ανθρώπινη φύση Του φέρει όλη την ενέργεια της Θεότητας, έτσι και τα υλικά δώρα δέχονται και μεταδίδουν στους μετέχοντες την ίδια θεανθρώπινη ενέργεια του Χριστού. Κοινωνούμε, επομένως, όχι κάτι που υπόκειται στη φθορά και τον θάνατο, αλλά τον ίδιο τον Θεό, μέσω της ύλης που γίνεται ζωοποιός, όπως και η ίδια η σάρκα του Χριστού είναι ζωοποιός.

Η πραγματική κοινωνία βεβαίως δεν έχει να κάνει μόνο με την παρουσία του Χριστού στον άρτο και τον οίνο, αλλά και με την παρουσία Του μέσα μας. Η ενότητα με τον Θεό δεν ενεργείται χωρίς την προαίρεση και συνεργία του ανθρώπου, ούτε αποκλειστικά μέσω της Θ. Ευχαριστίας. Πρέπει ο άνθρωπος ελεύθερα να ακολουθήσει, να μιμηθεί τον Χριστό και να γεννηθεί εν Πνεύματι. Η θεία ενέργεια δρα πολυτρόπως κατά την πίστη και τον πόθο του προσελθόντος.

Όταν λοιπόν ο Χριστός προσφέρεται ως άρτος, δεν μεταβάλλει την ουσία τού άρτου, αλλά την «οικονομία» του. Η ανθρώπινη φύση τού Χριστού ήταν παθητή, ήταν όμως ένα με την θεότητα, γι' αυτό και δεν μπορούσε να κρατηθεί από τον θάνατο. Και όπως το σώμα Του πέθανε και αναστήθηκε, αφού η θεότητα ποτέ δεν το εγκατέλειψε, έτσι κι εμείς λαμβάνοντας τον άρτο-σώμα προγευόμεθα την ανάσταση. Όπως ο Χριστός πάσχει ως άνθρωπος και ενεργεί ως Θεός, έτσι και ο άρτος-Χριστός μπορεί μεν να "πάσχει", αλλά ενεργεί σε μας ως άκτιστη θεότητα. Καθώς εξηγεί ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας,

*Άγιον είναι το σώμα του Χριστού και έχει δύναμη να νικά κάθε νόσο. Ήταν και είναι άγιο, όχι απλώς ως σάρκα με τις φυσικές της ιδιότητες, αλλά ως ναός του ενοικούντος Θεού Λόγου, ο Οποίος αγιάζει με το Πνεύμα Του τη σάρκα. Γι' αυτό και ο Χριστός ζωοποιεί την κόρη του αρχισυναγώγου όχι μόνο με το παντοδύναμο πρόσταγμα Του, αλλά και με το άγγιγμα του σώματός Του. (Αναστασίου, *Doctrina Patrum*, σ. 129, 131-32)*

Γι' αυτό και σε εκείνους που μεταλαμβάνουν με πίστη και αληθινή μετάνοια, το δεσποτικό σώμα γίνεται "φυλακτήριον", "εις ρώσιν και ίασιν και υγείαν ψυχής τε και σώματος", συντήρηση και θέωση της ανθρώπινης φύσης.(3)

Τα καθαγιασμένα Δώρα ενεργούν όπως το θεωμένο σώμα του Ιησού. Ο Θεός και διά της ύλης δίνει ζωή άφθαρτη. Και μολονότι η αφθαρσία του ανθρώπου είναι κατάσταση εσχατολογική, και όλοι θα περάσουμε αργά ή γρήγορα στην αντίπερα όχθη, οι "δόσεις" της αφθαρσίας δίνονται σε τούτη τη θνητή ζωή, κατά την πίστη, τον πόθο, τον ένθεο "φόβο" και την αγάπη του καθενός.

(1) Βλ. Χρυσοστόμου Κουτλουμουσιανού, *Ένας και Τρεις. Η Τριαδική Μοναρχία στην Ορθόδοξη Παράδοση*

, Άγιον Όρος 2018, σσ. 142-5.

(2) Βλ. ενδεικτικά, Μαξίμου Ομολογητού, ΡG 91. 298-300, 344, 1048-1056, 1273-1276, 1341-1345.

(3) Ιωάννου Δαμασκηνού, *Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως*, 87. Βλ. επίσης *Ακολουθία Θείας Μεταλήψεως*, και Γρηγορίου Νύσσης, *Κατηχητικός Λόγος*, 37.

<https://bit.ly/3iIMs8J>